

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ДОНЕЦЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ ІМЕНІ ВАСИЛЯ СТУСА
ФАКУЛЬТЕТ ІСТОРІЇ ТА МІЖНАРОДНИХ ВІДНОСИН
КАФЕДРА ІСТОРІЇ УКРАЇНИ ТА СПЕЦІАЛЬНИХ ГАЛУЗЕЙ ІСТОРИЧНОЇ НАУКИ

К. І. Мєлєкєсцев

**Плани семінарських і практичних занять
з дисципліни
«Історія України
в інформаційному протистоянні»**

Електронне видання

Вінниця
2021

УДК 659.3:351.862.4:94(477)

М-47

*Рекомендовано до друку вченою радою
факультету історії та міжнародних відносин
Донецького національного університету імені Василя Стуса
(протокол № 11 від 18.06.2021 р.)*

Рецензенти:

Н. Р. Темірова, д-р іст. наук, професор, в. о. завідувача кафедри історії України та спеціальних галузей історичної науки ДонНУ імені Василя Стуса.

М. І. Прихненко, канд. політ. наук, ст. викл. кафедри міжнародних відносин та зовнішньої політики ДонНУ імені Василя Стуса.

Мєлєкєсцев К. І.

М-47 Плани семінарських і практичних занять з дисципліни «Історія України в інформаційному протистоянні». Електронне видання. Вінниця: ДонНУ імені Василя Стуса, 2021. 20 с.

Плани семінарських і практичних занять з дисципліни «Історія України в інформаційному протистоянні» містять порівняльну таблицю розподілу лекційних та практичних занять у структурі дисципліни, проблемні питання та інші завдання, пропозиції джерел і літератури для самостійної роботи здобувачів освіти.

Заняття мають на мені спонукати студентство до персональної пошукової роботи, визначення першоджерел і літератури, відділення фактів від особистих думок, аналізу історії, історіографії та сучасної політичної ситуації. Виконання завдань сприятиме орієнтуванню здобувачів освіти в типових методах, засобах і кліше інформаційних операцій щодо історії України, а також розумінню механізмів впливів на свідомість людини завдяки відносно тривіальним прийомам пропаганди.

Викладені плани семінарських та практичних занять відповідають потребам предмету «Історія України в інформаційному протистоянні» та призначені для здобувачів освіти спеціальностей 032 «Історія та археологія» освітньої програми «Історія та археологія» та 291 «Міжнародні відносини, суспільні комунікації та регіональні студії» освітньої програми «Міжнародні відносини, суспільні комунікації та регіональні студії».

УДК 659.3:351.862.4:94(477)

© Мєлєкєсцев К. І., 2021
© ДонНУ імені Василя Стуса, 2021

ЗМІСТ

ПЕРЕДМОВА.....	4
1. ХАРАКТЕРИСТИКА ДИСЦИПЛІНИ.....	5
1.1. Компетентності та результати навчання	5
1.2. Таблиця розподілу годин між семінарськими та лекційними заняттями	12
2. СЕМІНАРСЬКІ ТА ПРАКТИЧНІ ЗАНЯТТЯ	13

ПЕРЕДМОВА

Предмет «Історія України в інформаційному протистоянні» у багатьох аспектах є новітньою дисципліною, яка повертає «річку знання» історії та історіографії в русло сучасного глобального дискурсу в «добу інформації».

Зважаючи на типові заклики про «нерозуміння актуальності» історичного знання сьогодні, курс було поділено на **три частини**:

1) теорія інформаційного протистояння («гібридні війни», інформаційні операції, громадянська свідомість тощо);

2) лекції з історії України та обговорення різноманітних міфів, які утворилися навколо її різних періодів;

3) практичні заняття з актуалізації знань про історію та медіаграмотності здобувачів освіти для наочної демонстрації результатів і методів пропаганди.

З огляду на це постала необхідність сформулювати такі семінарські та практичні завдання, які будуть відповідати **певним критеріям**:

1) сприйматися не лише істориками, не будуть перенасичені давніми першоджерелами та матеріалом підручників;

2) відповідатимуть інтересам сучасного студентства: мережа Інтернет, блогосфера, мультимедіа;

3) сприятимуть актуалізації практичних навичок, які можуть знадобитися здобувачам освіти не лише як історикам і дипломатам, але й у разі обрання професії у сферах журналістики, блогінгу, фактчекінгу, сучасного культурознавства, роботи на NGO та think tank'и.

Отже, у процесі підготовки предмета було сформовано нерівномірний список практичних і семінарських занять, що дають змогу покращити як типові здібності, характерні для й очікувані від здобувачів-істориків і міжнародників, так і різноманітні «soft skills», що дозволять студенткам і студентам розширити свої можливості для потенціального працевлаштування у майбутньому. Для цього необхідно не лише знати історію та теорію інформаційного протистояння, а й аналізувати явища інформаційних впливів на історію в реальному часі, що потребує практичних навичок. Замість типових окремих списків практичних і семінарських завдань під час вивчення дисципліни пропонується єдиний список, в якому практичне заняття закріплює семінарське, або семінарське відповідає новітній актуалізації знань, тимчасом як викладач у лекційній частині дисципліни переходить до більш історико-теоретичних тем.

1. ХАРАКТЕРИСТИКА ДИСЦИПЛІНИ

1.1. КОМПЕТЕНТНОСТІ ТА РЕЗУЛЬТАТИ НАВЧАННЯ

Мета навчальної дисципліни «Історія України в інформаційному протистоянні»: формування наукового уявлення про історію України як об'єкт політичних маніпуляцій у сучасному світі; розгляд формування, розвитку та перспектив українства як спільноти та історичного феномену; запобігання поширенню неправдивої чи викривленої інформації про українське минуле та теперішність у сучасному інформаційному суспільстві; формування критично-рефлексивного підходу до аналізу дійсності та історії на засадах гуманістичних ідеалів, демократичних цінностей, відповідно до «порядку денного» України сьогодення.

Навчальна дисципліна формує міждисциплінарні взаємозв'язки з іншими дисциплінами, зокрема: «Історія України», «Ідеологія та міжнародні відносини», «Міжнародні відносини і світова політика».

Компетентності та ПРН у здобувачів освіти за спеціальністю

291 «Міжнародні відносини, суспільні комунікації та регіональні студії»

Загальні компетентності (ЗК):

1. Здатність реалізовувати свої права й обов'язки як члена суспільства, усвідомлювати цінності громадянського суспільства та необхідність його сталого розвитку, верховенства права, прав і свобод людини і громадянина України (ЗК-1)

2. Здатність зберігати та примножувати моральні, культурні, наукові цінності і досягнення суспільства на основі розуміння історії та закономірностей розвитку предметної галузі, її місця у загальній системі і знань про природу і суспільство та у розвитку суспільства, техніки і технологій, використовувати різні види та форми рухової активності для активного відпочинку та ведення здорового образу життя (ЗК-2).

3. Здатність вчитися і оволодівати сучасними знаннями (ЗК-3).

4. Знання та розуміння предметної галузі та розуміння професійної діяльності (ЗК-4).

5. Здатність застосовувати знання у практичних ситуаціях (ЗК-7).

6. Здатність використовувати інформаційні та комунікаційні технології (ЗК-9)
7. Здатність до пошуку, оброблення та аналізу інформації з різних джерел (ЗК-12).
8. Здатність бути критичним і самокритичним (ЗК-13).

Спеціальні компетентності (СК):

1. Здатність виокремлювати ознаки та тенденції розвитку, розуміти природу, динаміку, принципи організації міжнародних відносин, суспільних комунікацій та / або регіональних студій (СК-1).
2. Здатність аналізувати міжнародні процеси у різних контекстах, зокрема політичному, безпековому, правовому, економічному, суспільному, культурному та інформаційному (СК-2).
3. Здатність розв'язувати складні спеціалізовані задачі і практичні проблеми у сфері міжнародних відносин, зовнішньої політики держав, суспільних комунікацій, регіональних досліджень (СК-4).
4. Здатність аналізувати міжнародні інтеграційні процеси у світі та на Європейському континенті та місце України в них (СК-7).
5. Усвідомлення національних інтересів України на міжнародній арені (СК-8).
6. Здатність застосовувати знання характеристик розвитку країн та регіонів, особливостей та закономірностей глобальних процесів та місця в них окремих держав для розв'язання складних спеціалізованих задач і проблем (СК-9).
7. Здатність аналізувати структуру та динаміку міжнародних суспільних комунікацій, виявляти їх вплив на міжнародну систему, державні та суспільні інститути (СК-10).
8. Здатність аналізувати природу та еволюцію міжнародних організацій, їх місця у системі міжнародних відносин, основних форм та перспектив співпраці України з ними (СК-11).
9. Здатність до здійснення комунікації та інформаційно-аналітичної діяльності у сфері міжнародних відносин (українською та іноземними мовами) (СК-12).
10. Здатність аналізувати діяльність міжнародних недержавних акторів та транснаціональні відносини (СК-13).

Програмні результати навчання (ПРН):

1. Знати принципи, механізми та процеси забезпечення зовнішньої політики держав, взаємодії між зовнішньою та внутрішньою політикою, визначення та реалізації на міжнародній арені національних інтересів держав, процесу формування та реалізації зовнішньополітичних рішень (ПРН-4).

2. Знати природу та механізми міжнародних комунікацій (ПРН-5).

3. Досліджувати проблеми міжнародних відносин, регіонального розвитку, зовнішньої політики, міжнародних комунікацій із використанням сучасних політичних, економічних і правових теорій та концепцій, наукових методів та міждисциплінарних підходів, презентувати результати досліджень, надавати відповідні рекомендації (ПРН-9).

4. Використовувати сучасні цифрові технології, спеціалізоване програмне забезпечення, бази даних та інформаційні системи для розв'язання складних спеціалізованих задач у сфері міжнародних відносин, суспільних комунікацій та / або регіональних студій (ПРН-14).

5. Розуміти та застосовувати для розв'язання складних спеціалізованих задач міжнародних відносин, суспільних комунікацій та регіональних студій чинне законодавство, міжнародні нормативні документи і угоди, довідкові матеріали, чинні стандарти і технічні умови тощо (ПРН-15).

6. Розуміти та відстоювати національні інтереси України у міжнародній діяльності (ПРН-16).

Компетентності та ПРН у здобувачів освіти за спеціальністю

032 «Історія та археологія»

Загальні компетентності (ЗК):

1. Розуміння та сприйняття етичних норм поведінки стосовно інших людей, здатність до критики і самокритики, адаптивність і комунікабельність, толерантність. Розуміння необхідності та дотримання норм здорового способу життя, правил охорони праці та безпеки життєдіяльності (ЗК-1).

2. Базові уявлення про основи філософії, психології, педагогіки, економіки і права, що сприяють розвитку загальної культури й соціалізації особистості, активній професійній діяльності (ЗК-4).

3. Здатність дослідної діяльності: дослідницькі навички, навички емпіричних та інтерпретаційних досліджень, аналізу, оцінки та синтезу нових ідей, здатність формулювати власний аргументований погляд на дискусійні проблеми і вести наукову полеміку (ЗК-7).

Спеціальні компетентності (СК):

1. Розуміння місця історії в системі гуманітарного знання, наявність загального бачення закономірностей історичного розвитку та історичних процесів (СК-1).

2. Ґрунтовне знання основних подій, явищ та періодів історичного шляху українського народу та інших народів, що живуть в Україні, орієнтування в провідних концепціях історії України, розуміння особливостей соціально-економічних і політичних процесів, які відбувалися в Україні у їх взаємозв'язку і взаємозалежності; здатність аналізувати й оцінювати розвиток українського суспільства та його окремих інститутів в контексті світової історії; формувати свідомість громадянина і патріота, об'єктивно оцінювати уроки історії; застосовувати набуті знання у практичній діяльності та для прогнозування суспільних процесів (СК-2).

3. Володіння знаннями у галузі європейської та всесвітньої історії, зокрема розуміння процесів антропогенезу і соціогенезу, особливостей переходу людства від первісного суспільства до перших цивілізацій; впливу клімату на їх розвиток і на глобальні міграційні процеси у світі; закономірностей, особливостей та етапів розвитку давніх східних та античних держав, а також держав Європи, Азії, Африки, Америки в період від Середньовіччя до новітнього часу; уміння застосовувати отримані знання у професійній діяльності (СК-3).

4. Ґрунтовне знання закономірностей і особливостей розвитку етнічних, політичних, соціально-економічних і духовних процесів в історії слов'янських народів, різних аспектів їх суспільного та повсякденного життя; уміння застосовувати у професійній діяльності фактичний матеріал з політичної, соціально-економічної і культурної історії Росії, СРСР та Польщі, з чітким позначенням її основних віх, з акцентом на ті події і явища, які мали ґрунтовний вплив на національні, ідеологічні, антропологічні явища сьогодення (СК-4).

5. Розуміння феномену культури, конкретно-історичних форм її побутування, ролі в житті суспільства, наявність глибоких фактичних знань у галузі української та зарубіжної культури, здатність відрізнити види, форми та стилі світового та вітчизняного мистецтва, готовність поважно ставитися до історичного спадку та культурних традицій, толерантно сприймати соціальні, етнонаціональні, релігійні та культурні відмінності, наявність національної самосвідомості, патріотичних та морально-етичних переконань (СК-5).

6. Наявність наукового уявлення про історичний розвиток регіонів України, ключові проблеми регіональної історії та характер висвітлення їх у науковій літературі; знайомство із найвідомішими історичними пам'ятками та ключовими особами, які мали вплив на розвиток регіону. Здатність вести краєзнавчу роботу, сприяти збереженню історико-культурних пам'яток (СК-6).

7. Наявність базових знань у галузі археології та етнології, зокрема й української; наявність знань у галузі історичної географії, розуміння прямих і зворотних зв'язків між розвитком суспільства і навколишнім природним середовищем, ролі географічного чинника в історичному процесі. Здатність використовувати в навчальному процесі та історичних дослідженнях знання у галузі краєзнавства, історичної географії, археології та етнології, комплектувати, обробляти та класифікувати краєзнавчі, археологічні та етнографічні матеріали (СК-7).

8. Розуміння основних концептуальних напрямів розвитку історичної науки, здатність до критичного сприйняття концепцій різних шкіл; знання основ теорії історичного розвитку; володіння основами джерелознавчого тлумачення історичних свідоцтв (СК-11).

9. Навички роботи з науковою історичною літературою та різноманітними історичними джерелами: вміння робити історіографічний огляд літератури з проблем наукового дослідження; вміння збирати, класифікувати джерела, застосовувати до них методи наукової історичної критики, використовувати їх у науково-дослідницьких цілях з метою задоволення інформаційних потреб (СК-12).

10. Володіння системними знаннями про суспільство, закономірності та тенденції його розвитку, соціальну структуру, причини соціальних криз, здатність до пошуку нових соціально вартісних цінностей, адекватного оцінювання стану суспільства, шляхів його поліпшення. Наявність політичної компетентності – поінформованість про закономірності і тенденції перебігу

політичних явищ і процесів; вміння працювати з політичною літературою; опанування культурою політичного спілкування; оволодіння політичними технологіями. Вміння використовувати методи соціологічних досліджень для вивчення суспільної думки та узагальнювати їх результати (СК-13).

Програмні результати навчання (ПРН):

1. Знання закономірностей історичного розвитку та історичних процесів у взаємозв'язку та взаємозалежності, основних етапів періодизації історії, дат і хронологічних меж, фактів, подій, персоналій з історії України, її регіонів, всесвітньої історії та археології. Знання сучасних концепцій і закономірностей розвитку вітчизняної та зарубіжної культури; видів, форм і стилів світового та вітчизняного мистецтва; пам'яток культури (ПРН-3-1).

2. Детальні знання про певний історичний період або проблему, поглиблені знання з обраної спеціалізації (історії України, всесвітньої історії, спеціальних галузей історичної науки) (ПРН-3-2).

3. Знання науково-понятійного апарату історичної науки, парадигм, теоретичних шкіл, концепцій, що застосовуються в історичній науці; гендерних аспектів історичної проблематики (ПРН-3-3).

4. Знання комплексу загальнонаукових та історичних методів досліджень (ПРН-3-4).

5. Аналізувати, узагальнювати факти, процеси і явища минулого, орієнтуватися у науковій періодизації історії; встановлювати причини та наслідки історичних подій і явищ; локалізувати історико-географічні об'єкти на карті; читати історичні мапи (ПРН-У-1).

6. Виявляти історичні джерела та наукову літературу із визначеної історичної проблематики; верифікувати, систематизувати отриману інформацію за встановленими критеріями; інтерпретувати та тлумачити історичні джерела (ПРН-У-2).

7. Користуватися програмними засобами, працювати в комп'ютерних мережах, створювати бази даних і використовувати інтернет-ресурси; впроваджувати засоби інформаційних технологій у професійній діяльності (ПРН-У-3).

8. Планувати дослідницькі проекти з історії, археології, краєзнавства та ін. Використовувати знання за фахом для проведення занять з історії, виховної роботи у загальноосвітніх навчальних закладах, у професійній діяльності в органах державної влади і місцевого самоврядування, аналітично-інформаційних

інституціях, засобах масової інформації, соціальних і культурних закладах, громадських організаціях тощо (ПРН-У-4).

9. Брати участь у дискусіях та дебатах, відстоювати свою думку (ПРН-К-3).

10. Самостійність у пошуку, обробці та аналізі інформації з різних джерел (ПРН-АВ-1).

11. Здатність виявляти, ставити та вирішувати проблему; знаходити адекватні способи та методи для розв'язання завдань (ПРН-АВ-2).

12. Працювати самостійно та автономно, керувати часом; планувати і своєчасно виконувати поставлені завдання (ПРН-АВ-3).

13. Формулювати та аргументовано доводити власну думку у письмовій чи усній формі; здатність до критики / самокритики та оцінювання (ПРН-АВ-4).

14. Виявляти толерантність до різноманіття та мультикультурності, діяти соціально відповідально та громадянськи свідомо (ПРН-АВ-6).

1.2. ТАБЛИЦЯ РОЗПОДІЛУ ГОДИН МІЖ СЕМІНАРСЬКИМИ ТА ЛЕКЦІЙНИМИ ЗАНЯТТЯМИ

Тиждень / дата / години	Тема	Форма проведення заняття	Завдання, години	Мак кількість балів
1	Термінологія «інформаційного протистояння» та Україна	л	4	
2	Ідеї «інформаційної війни» та «гібридної війни» в суспільній думці	с	4	5
3	Основні прийоми інформаційних впливів на сприйнятті історії України	л	4	
4	Практика пошуку авторитетних джерел та перевірки їхньої надійності	с	4	5
5	Вузлові проблеми історії України в контексті інформаційного протистояння	л	4	
6	Історичні й політичні «міфи» та «меми», поширені серед ваших родичів, знайомих. Як на це реагувати?	с	4	5
7	МКР 1		2	15
8	Давня історія України в інформаційному протистоянні	л	2	
		л	4	
9	Середньовічна історія України в інформаційному протистоянні	л	4	
10	Образи давньої та середньовічної історії України та культурна апропріація	с	4	5
11	Нова та новітня історія України в інформаційному протистоянні	л	4	
12		л	2	
	Приклади стереотипів та «лейбелінг»	с	2	5
13	Практика спростування антиісторичної пропаганди	с	4	5
14	МКР 2		2	15
	Найнебезпечніші пропагандистські тактики проти інформаційної безпеки України та «Заходу» взагалі	с	2	10
16	Захист СРС	с	2	10
	Захист індивідуальних робіт. Залік. Підбиття підсумків курсу	с	2	20

2. СЕМІНАРСЬКІ ТА ПРАКТИЧНІ ЗАНЯТТЯ

Заняття 1. Семінарське заняття «Ідеї „інформаційної війни” та „гібридної війни” в суспільній думці»

1. Знайти в мережі Інтернет та виділити з посиланнями на джерела визначення «інформаційна війна» та «гібридна війна» в українському інформаційному просторі.

2. Знайти в мережі Інтернет та виділити з посиланнями визначення «інформаційної війни» та «гібридної війни» в іноземних джерелах.

3. Прочитати статті «Шпигунська війна та нові виклики для Заходу», «Персона нон грата: нова фаза шпигунської війни» та «Від „шпигунської” до „гібридної» війни”» та «„А ви чули про вибори Путіна?»: зашумлення у ЗМІ».

Відповіді на питання:

- Як ви розумієте поняття «інформаційне зашумлення»?
- Чому саме дипломатів підозрювали як потенційних шпигунів?
- Як події, описані у статтях, вплинули на формування суспільної думки в Україні, Сполученому Королівстві, Російській Федерації?
- Чи може метод «інформаційного зашумлення» використовуватися для характеристики тих чи інших історичних трендів та подій?

Література

1. «А ви чули про вибори Путіна?»: зашумлення у ЗМІ. *Рубрика*. URL: <https://rubryka.com/article/a-vy-chuly-pro-vybory-putina-zashumlennya-u-zmi/>

2. Від «шпигунської» до «гібридної» війни. *Рубрика*. URL: <https://rubryka.com/article/vid-shpygunskoyi-do-gibrydnoyi-vijny/>

3. Горбулін В. П., Додонов О. Г., Ланде Д. В. Інформаційні операції та безпека суспільства: загрози, протидія, моделювання: монографія. Київ: Інтертехнологія, 2009. 164 с.

4. Персона нон грата: нова фаза шпигунської війни. *Рубрика*. URL: <https://rubryka.com/article/persony-non-grata-nova-faza-shpygunskoyi-vijny/>

5. Світова гібридна війна: український фронт / за заг. ред. В. П. Горбуліна. Київ: НІСД, 2017. 496 с.

6. «Шпигунська війна» та нові виклики для Заходу. *Рубрика*. URL: <https://rubryka.com/article/shpygunska-vijna-ta-novi-vyklyky-dlya-zahodu/>

Заняття 2. Практичне заняття «Практика пошуку авторитетних джерел та перевірки їхньої надійності»

1. Прочитати статті новин:

А) НТВ, 28.04.2014, «Неизвестные с битами жестоко избили участников митинга в Донецке».

Б) BBC, 28.04.2014, «В Донецке жестоко избиты участники проукраинской акции».

В) ZAXID.NET, 29.04.2014, «Міліція затримала 8 учасників сутички на мітингу в Донецьку».

Г) УНІАН, 29.04.2014, «Прокуратура розслідуватиме бездіяльність міліції під час мітингу 28 квітня в Донецьку».

Д) Радіо Свобода, 28.04.2018, «Донецьк-2014: останній проукраїнський мітинг у 10 фото».

Відповісти на питання: Як приналежність ЗМІ вплинула на їхню характеристику подій, що відбулися 28.04.2014 р.? Чому НТВ спробувала схарактеризувати постраждалих мітингувальників як «проросійських», незважаючи на прикріплення до новини відеоролика? Чи має значення хід часу (з 2014 до 2018) для пошуку правди про події? Чи чули ви раніше про зазначені події та роль у них правоохоронних органів?

2. Чим відрізняється історичне джерело від історичної літератури? У яких випадках література може поставати джерелом?

3. Відкрити статтю «Великий Новгород» на Вікіпедії. Порівняти секції «Письмові джерела історії» та «Археологічні дослідження». Перевірте посилання, наведені у Вікіпедії (чи дійсно вони працюють та відповідають тексту). Відповісти на питання: які причини різниці між даними археологів, теоріями істориків та текстом літописів?

**Заняття 3. Семінарське та практичне заняття «Історичні й політичні
„міфи” та „меми”, поширені серед ваших родичів, знайомих.
Як на це реагувати?»**

1. Які хибні твердження про історію, стереотипи, історичні міфи, меметичні уявлення про події та осіб характерні вашим близьким?

2. Як ставитися до знайомої чи близької людини, що розповсюджує фейкову інформацію? Як з нею розмовляти?

3. Як спростовувати фальшивні чи стереотипні уявлення у ваших родичів, знайомих, конфідентів? Запропонуйте такі методики, які не викликатимуть у них протестів та різкої негативної реакції?

4. Прочитайте роботи:

А) Makarenko S. Manipulation of social consciousness in the process of communication. May 2018. *Problems of Modern Psychology Collection of research papers of Kamianets-Podilskyi National Ivan Ohiienko University.*

Б) Abdumalik Akramov. Civil Consciousness as Important Component of Public Consciousness. *Eastern European Scientific Journal.* № 4(15), 2015.

В) Charles P. Taft What Is the Civic Conscience? *The Annals of the American Academy of Political and Social Science*, vol. 280, 1952, pp. 142–148.

Дайте відповіді на питання:

1. Що таке «Social Consciousness» та «Civic Conscience»?

2. Хто і як може впливати на суспільну свідомість?

3. Чи можливо докорінно змінити погляди людини на соціально-політичні та історичні питання (якщо можливо, пояснити, як саме)? Що дадуть часткові зміни таких поглядів?

Заняття 4. Семінарське заняття «Образи давньої та середньовічної історії України та культурна апропріація»

1. Що таке «культурне привласнення»? Наведіть 5 прикладів відомої вам культурної апропріації.

2. Розглянути використання образів лицарства України-Русі у сучасних медіа. Звідки походить назва «богатир»? Як і чому використовуються образи богатирів? Як вони зображуються та чому підпадають під культурну апропріацію?

(Шукати в мережі Інтернет: «Богатыри встретились с современным миром в забавных комиксах»; «Русские богатыри против западных супергероев»).

3. Як та навіщо змінюється характеристика українського козацтва в сучасному російському медіа? Яке походження та символізм останніх слів Тараса Бульби в екранізації режисера В. Бортко?

4. Ознайомтеся з роботою *Сергія Полтавця, канд. політ. наук, ст. наук. співроб., Національна бібліотека України імені В. І. Вернадського, «Козацький дискурс» як складова інформаційної війни.*

Відповісти на питання:

А) Які основні сторони впливу? Які їхні цілі?

Б) Якими є методи та засоби інформаційного впливу на «козацький дискурс»?

В) Що ви особисто знаєте про козацтво в Україні та за її межами? На основі яких джерел базуються ваші дані? Чи можете ви ідентифікувати стереотипні уявленні, сформовані у вашій свідомості? Чому так трапилося? Навіщо були розповсюджені в суспільстві такі стереотипи та характеристики?

Література

1. Закіров М. Міф як засіб інформаційного впливу та інструмент політичної комунікації. *Наук. пр. Нац. б-ки України ім. В. І. Вернадського: зб. наук. пр. / НАН України, Нац. б-ка України ім. В. І. Вернадського, Асоц. б-к України. Київ, 2017. Вип. 48. С. 450–459.*

2. Полтавець С. «Козацький дискурс» як складова інформаційної війни. *Наук. пр. Нац. б-ки України ім. В. І. Вернадського: зб. наук. пр. / НАН України, Нац. б-ка України ім. В. І. Вернадського, Асоц. б-к України. Київ, 2016. Вип. 43. С. 165–179.*

3. Cultural Appropriation. URL: https://bento.cdn.pbs.org/hostedbento-prod/filer_public/whatihear/9-Cultural_Approp-Viewing_Guide.pdf

Заняття 5. Практичне заняття «Приклади стереотипів та „лейбелінг”»

1. Що таке «ethnic labeling»? Які негативні та позитивно забарвлені ідентифікації етнічних груп ви знаєте? Чи пов'язані вони з історією цих народів, з теперішньою політичною ситуацією?

2. Які стереотипи про свою власну етнічну групу ви знаєте? Чи погоджуєтеся ви з їхньою правдивістю? Чому? Чи бачите їх пов'язаними з історією, сучасними подіями? Як би Ви поставилися до «нормалізації» таких стереотипів у ЗМІ, в розмові зі знайомими та незнайомцями?

3. Наведіть приклади з історії того чи іншого народу, які становлять протиріччя відомим вам про нього стереотипам.

Література

1. Бакалець О. Г. Українофобія: історія і сьогодення. «Наукові праці. Політичні науки: науково-методичний журнал» (Миколаїв). 2001. № 12.

2. Ре-візія історії. Російська історична пропаганда та Україна / Я. Грицак, К. Галушко, Я. Примаченко, Г. Єфіменко та ін. Київ: К.І.С., 2019. 99 с.

3. Терещук Г. Українофобія є небезпечним явищем – науковці. *Радіо Свобода*. URL: <https://www.radiosvoboda.org/a/24590851.html>

4. Voereboom, J. Ethnic Group Labelling and the Reporting of National Educational Outcomes in New Zealand. *NZ J Educ Stud* 52, 315–330 (2017). <https://doi.org/10.1007/s40841-017-0089-9>

5. Cheon Y. M., Bayless S. D., Wang Y., Yip T. The Development of Ethnic/Racial Self-Labeling: Individual Differences in Context. *Journal of youth and adolescence* vol. 47,10 (2018): 2261-2278. doi:10.1007/s10964-018-0843-4

6. Kiang, L., Perreira, K. M., & Fuligni, A. J. Ethnic label use in adolescents from traditional and non-traditional immigrant communities. *Journal of youth and adolescence* vol. 40,6 (2011): 719-29. doi:10.1007/s10964-010-9597-3

7. Wang Y. One graphic traces how racial and ethnic labels in America have changed since 1790. *Washington Post*. URL: <https://www.washingtonpost.com/news/morning-mix/wp/2015/11/04/one-graphic-traces-how-racial-and-ethnic-labels-in-america-have-changed-since-1790/>

Заняття 6. Практичне заняття «Практика спростування антиісторичної пропаганди»

1. Прочитайте інтерв'ю «Украина состоит из подарков русских царей и советских генсеков», репортер Роман Голованов, видання «Комсомольская Правда» (або іншого подібного інтерв'ю чи редакторської статті за вибором студента після узгодження з викладачем).

2. Прокоментуйте кожну репліку інтерв'юера та співбесідників. Виділіть риторичні запитання, провокаційні запитання, історичні фальсифікації, історичні помилки, «недомовленість».

3. Опишіть мотивацію кожного з учасників діалогу. Чому вони зайняли відповідні позиції? Чи пов'язана їхня мотивація з особистими причинами?

4. Проаналізуйте запропоновану у статті мапу. Чи бачили ви подібні «мапи подарунків»? Виявіть ознаки спалювання історії на цій мапі.

Література

1. Бакалець О. Г. Українофобія: історія і сьогодення. *Наукові праці. Політичні науки: науково-методичний журнал*. 2001. № 12.

2. Галушко К. Русская щедрость. Из каких царских подарков состоит Украина. ДС. URL: <https://www.dsnews.ua/society/russkaya-shchedrost-iz-kakih-tsarskih-podarkov-sostoit-ukraina-12032017180000>

3. Галушко К. Украинские пределы: Украина и украинцы в европейской картографии от Античности до XX века: научно-популярное издание. Киев, 2014. 143 с.

4. Голованов Р. Украина состоит из подарков русских царей и советских генсеков. КП. URL: <https://www.kp.ru/daily/26680.3/3702227/>

5. Ре-візія історії. Російська історична пропаганда та Україна / Я. Грицак, К. Галушко, Я. Примаченко, Г. Єфіменко та ін. Київ: К.І.С., 2019. 99 с.

6. Русская щедрость. URL: <https://tolik-evseev.livejournal.com/131712.html>

Заняття 7. Семінарське заняття «Найнебезпечніші пропагандистські тактики проти інформаційної безпеки України та „Заходу” взагалі»

1. Що таке «конспірологічні теорії» та «теорії заколоту»? Чи використовуються вони стосовно питань історії? У чому внутрішня та зовнішня небезпека сповідання таких теорій великими групами населення?

2. Що таке «фольк-гісторії»? Які приклади стосовно історії України ви знаєте? Хто їх поширює та навіщо? Хто виграє?

3. Чи є раціональне зерно у роботах «фольк-істориків»? Як його відокремити? Як треба пояснювати цю проблему людям, які «захоплені» фольк-гісторією?

4. Навіщо московська пропаганда пропонує якомога більше версій інциденту (напр., МН-17, зіткнення в Одесі 2014 р., розстріл учасників Революції гідності)? Чому пропагандисти хочуть, щоб люди думали, що «ніколи не дізнаються правди»?

5. Що таке «whataboutism»? Чи помічали ви за собою використання такої тактики при обговоренні різних питань (особливо політичних)? У чому хибність та логічна помилка такої тактики? Чому, незважаючи на нелогічність, вона використовується пропагандистами?

6. Порівняйте рухи QAnon та «Народно-освободительное движение». Що в них спільного, що відмінного? В чому небезпека України для таких ідеологій?

7. Яке місце посідає історія України у сприйнятті історії у: а) Російській Федерації; б) інших сусідніх країнах; в) решті Європи; г) США та Канаді; д) решті Азії; е) решті Америки?

8. Що має робити Україна для покращення свого історичного образу в сприйнятті історії у вищезазначених країнах?

Література

1. Мелекесцев К. І. Історія України в політичних маніпуляціях епохи постправди. *Історичні і політологічні дослідження*. 2020. № 1. С. 130–142.

2. Політика історичної пам'яті в контексті національної безпеки України: аналіт. доповідь. / за заг. ред. В. М. Яблонського. Київ: НІСД, 2019. 144 с.

Навчальне видання

Мелексцев Кирило Ігорович

**Плани семінарських і практичних занять
з дисципліни
«Історія України
в інформаційному протистоянні»**

Електронне видання

Редактор І. М. Колесникова

Технічний редактор Т. О. Алімова

Підписано до друку 06.07.2021 р.
Формат 60x84/16. Папір офсетний.
Друк – цифровий. Умовн. друк. арк. 1,16
Зам. № 46

Донецький національний університет імені Василя Стуса,
21021, м. Вінниця, вул. 600-річчя, 21
Свідоцтво про внесення суб'єкта видавничої справи
до Державного реєстру
серія ДК № 5945 від 15.01.2018 р.